

MUĞLA

14.

Halkevi Dergisi.

İÇİNDEKİLER:

Bir Adım Daha.

C. AKER

Yurdumun Rengi ve Kokusu.

Ekmel İZDEM

Milâs Kazısı.

C. AKER

Sinan.

Ekmel İZDEM

Halkevi.

Muammet Lûtfi BAHŞI

Coğrafya köşesi.

D. TULA

Sığır Yetiştiriciliği

Selim YATAĞAN

Kara Gün Dostu

Ş.

Henrik İpsen.

Vehbi BAŞKO

Maniler

C. AKER

Halkevi konferansları.

Vesikalar.

C. AKER

MUĞLA

Cilt. 2 Sayı: 14.

Aylık Halkevi Dergisi.

— Nisan — 1938.

Basılmıyan yazılar geri verilmez.

Bir Adım Daha...

C. AKER

Kamalizim Ve Köylü

Köy Türkiye'nin temeli ve cüzü tamdır. Nüfusun ekseriyetini köylü teşkil eder. Fakat Türk Ulusunu teşkil eden sosyal heyette en çok ızdırab çekmiş köylüdür.

Kamalizimin geçmişle hiç bir alâka ve bağılılığı yoktur.

Geçmişten bahsedersek aradaki mesafeyi ölçmek ve mukayeseyi kuvvetlendirmek içindir. Gerçekten köylü çok ızdırab çekmiştir. Uzun asırların ızdırab yığınları köylünün bunalmış omuzlarına yığılmıştır.

Ondan ötürüdürki Kamalizim realiteye bağlı rejiminde en geniş kıymeti ve en kuvvetli ehemmiyeti köylüye vermiştir.

Cumhuriyete gelinceye kadar köylü işkencelerin en müthişini çekti. Ne apostolik idare, ne monarşi Köylü için en küçük bir yaşamak hakkını bile tanımadı. Angarye, zulüm, sefalet, esaret, kahr, ızdırab, işkence, ihanet hepsi köylünün talih ve mukadderatına yığıldı.

İnsanlık hakkı diğer sosyal heyetler için en tabii bir hak olduğu halde Türk köylüsü için değil bir efsane, hatta adı bile yoktu. Bu çok feciydi. Hiç bir devirde köylü yalnız devlet menfaatına çalışan bir esir yığınıydı.

Meşrutiyet devrinde köylü hatıra gelir gibi oldu. Fakat bu-

da seçim zamanlarına inhisar etti. Seçim geçüp reyler alındıktan sonra köylü gene eski haline bırakılırdı. Ne vaatler, ne sözler, hatta ne yeminler köylünün asırlardan beri beklediği yaşamak hakkını veremedi,

Köylü en geniş nefesi Kamalizim rejimi tatbik edildiği vakit aldı. Zalim mütesellimlik devrinin sürünüp gelen ve köylünün ta ciğerini delen, nafakasını kemiren aşarı kaldırmak ilk işi oldu. Çünkü köylüyü devlet ve hükûmetten tiksindiren zulüm unsurlarının başında bu geliyordu.

Bu bir hanı yağma idi. Fakat köylünün rızkını çalan, çalışmasını çalan, çiftini, çubuğunu çalan, aş, ekmeğini, hatta tencire ve sahanını çalan ve bu çalışla devlet ve Ulus arasında ikilik yaratan bu işkenceye bir son vermek Kamalizim rejiminin baş vazifesi idi.

Bunun sayılması göğüs kabartan pek çok işler görüldü.

Köy kalkınması ve Kamalizimin köy programı yalnız köylüye insanlık ve yaşamak hakkını değil, ona nasıl, modern bir insan gibi yaşanacağını da öğretiyor.

Bu bir vaat değil, bu yapılması gereken ve yapılacak olan bir hakikattir. Yalnız ilimizde bu geniş ve realiteye dayanan programı tatbik edenlerin işlerine bakılsa bu hakikatın ne kuvvetli bir şekilde inkişaf ettiği görülür.

Köylüyü efendiliğe çıkararak ve onu hakikatan yaşayışa ulaştıran Kamalizimin en belli başlı vasıfları tahakkuk etmiştir.

Türk Ulusunun ana direğini ve öz temelini teşkil eden Kamalizimin bu işide başaracağına inanıyoruz.

Dönüyoruz.

Devlet Mahallesi henüz tamam değil. Faaliyet devamda. Pilânına nazaran her halde çok mükemmel olacak. Türkiye'nin duyan gönlü ve işleyen kafasının sinir merkezleri, orası. Onun için muazzan olmalı, heybetli olmalı, cazip ve güzel olmalı...

Kızılay bahçesindeyiz. Son yağmurun yarattığı seller bahçeyi epice hırpalamış. Birçok işçi çamurları kazımak, arabalara doldurup atmakla meşgul.

Bakımlı ve çok temiz bir bahçe. Yeni Ankara'nın biricik, şimdilik, dinlenme yeri. Sık sık levhalar görülüyor: "Bisikletle girmeyiniz. Yerlere tükürmeyiniz.", Halkın temizliğe, ağaca, çiçeğe ve natür güzelliğine karşı olan terbiyesi olgunlaşınca kadar bu samimiği hatırlatmalara lüzum vardır. Fakat Samsun parkındaki manasız sözlerden sakınmak şartıyla...

Arkadaş, büfesinden bir Karahisar suyu içiyor... Esasen bundan başka hiç bir içki de yok. Kızılay ile Yeşilay burada sarmaş dolaş olmuşlar.. On dokuza doğru istasyona gidiyoruz. İstanbul katari hazır. İstasyon, bermutad, pek kalabalık. Ben istasyon şefliğinden bazı şeyler soruyorum. On dokuz beş. Hayırlı yolculuk temennileri, göz yaşları, mendil sallamalar,, ve tiren İstanbul'a doğru ilerliyor.

Temmuz. Pazr.

Bu mevsim Ankara'nın en ıssız zamanı. Kamutay tatil. Saylâvlar seçim yerlerinde. Başta Atatürk olduğu halde devlet adamlarının bir kısmı seyahatta veya istirahatta. Bir çok aile İstanbul'da. Tedrisatı tatile uğramış okulların başka yerlerden gelme talebesi memleketlerinde...

Hülâsa, Ankara'ya yakışmıyan bir boşluk ve sessizlik var. Ne çare? Onu faal zamanlarında görmek benim için imkânsız. Bizim yeni yıl faaliyetimiz, kamutayın açılmasından bir ay evvel başlıyor. Ankara'yı, enerjik, yaratıcı, dinamik faaliyetiyle yakından görmeyi ne kadar isterdim?...

Halk yığın, yığın istasyona taşınıyor. Nere-

ye gitmekte olduklarını uzun boylu düşünmeğe hacet yok. Yazın herkesin güzünü ve gönlünü doyurabileceği, dinlenebileceği yer: Orman Çiftliği. Türkiye ekonomisinin halâ en hâkim unsuru olan tarım hayatında hakikiğ bir inkılâp yaratacak muazzam bir eser. Herkes oraya gidiyor. Hiç kimse gitmese bile benim gitmekliğim lâzım. Ankara'ya gelip te çiftliğe uğramıyanların eksik tarafları kalmış demektir. Muhakkak gitmeli, görmeli.

(Marmara, Marmara!) Diye bağırarak bir şöförün otosuna atlıyoruz. Sevgili arkadaşım "M., Karadeniz havuzuna çıkmamızı, oradan aşağıya doğru inmemizi ve bu düşüncesiyle otobüsle gitmemizi,, söyledi. Muvafık buldum ve öyle yaptık. İstasyona varmadan başlıyan asfalt cadde, Karadeniz havuzuna ve oradan, tâ çiftlik istasyonuna kadar uzıyor.

Karadeniz havuzu.... Bu yarı çölleşmiş bozkır ortasında havuz, Karadenizin yerini tutsa gerek. Karadeniz'de fırtına oimadığı için bir çok erkek ve birkaç bayan yüzüyor. Athıyanlar, dalanlar, fıçıların üstüne çıkanlar, sırt üstü yüzenler... Bunların hepsi iyi. Yalnız bazı düşüncesi kıt olanlar karşı tarafa, soyundukları yerlerin aksi tarafına, Türk kıyılarına kadar geliyorlar, menedilmiş olduğu halde hızla kendilerini kaldırıp suya atıyorlar; seyircileri ıslatıyorlar.

İşte bu iyi değil. Yüzmek onların hakkı, ıslanmadan seyretmek te yüzmiyenlerin hakkı. Karşılıklı haklara saygı duymağa alışmalıyız. Fakat bilinmez. Acaba onlar, bu hareketleri ile "ne duruyorsunuz, buraya oturmağa mı geldiniz? Haydi suya,, mı demek istiyorlar?...

Havuz oldukça büyük. Fakat şöyle düşündüm: (Bu, iki defa daha büyük olmalı. Bizim kıyılarda bulunan belli başlı limanları temsilen gaziolar, dans yerleri, soyunma yerleri,, yapılmalı. Meselâ Giresun veya Sinob'u temsilen yapılacak olan şeyler o tertipte olmalı ki umumiğ hatları ile bu kasabaları—az çok—andırınsın. Karşıkı kıyılarda da Batum, Odesa, Köstence, Varna,, gibi en mühim limanlar temsil edilmeli. Küçük, fakat zarif motörler bulundurmali. Ha-

vuzun etrafını tanzim etmeli., Bu bir temenni. Samimiğ, temiz bir dilek...

Marmara havuzuna doğru gidiyoruz. Yakın. Burası, tutulan nisbete göre, tabiatile daha küçük. Fakat daha şirin. Bilhassa etrafı daha koyu bir gölgelik halinde. Bu havuzda yüzülmele beraber suyu çok pis. Bir Türk gencini utandıracak kadar pis... En cazip bir tabiat içinde bile olsanız, o suya bakacak olduktan sora buradan zevk almanız, iyi bir intibağla ayrılmanız şüphelidir. Fakat, Marmara sularının her zaman böyle olduğunu iddia etmek, hatta düşünmek, doğru mu? Bunu bilemeyeceğim.

Kestirmeden orta gazinoya doğru sarkıyoruz. Her taraf akasya. Anlaşılan Ankara toprağını akasyadan başka hiç bir ağaç beyenmemiş. İrili ufaklı akasya. Nereye baksanız hep aynı cins ağaç: İstasyon caddesi, Yenisehir, Çankaya, çiftlik,, hep akasyalarla bezenmiş. Aralarında tek tük başka ağaçlar da görülüyor değil. Fakat onlar ne kadar az?...

Orta gazinoda biraz dinleniyoruz. Bütün masalar dolu. İyice bir cazbant durmadan dans havaları çalıyor. Böyle olmakla beraber dans eden yok. Arkadaşım anlatıyor: "Evvelâ yukarıda bir gazino yapıldı. Sora orta gazino yapılmıca, küçüğünden buna akın edildi. Daha sora bira parkı yapıldı. Şimdi de gelenlerin çoğu oraya gidiyor. Fakat on sekize kadar orası güneşli olduğundan bu saattan sora gitmek iyidir."

Bakıyorum. İçilenler en çok bira, ayran. Rakının yerine şırayı, birayı, şarabı, likörü ne zaman ikame edebileceğiz? Ve ne zaman adam gibi içebileceğiz? Eğleneceğiz? Şu dakikada bunları hatırladım, zihnim bunları doğurdu, dokudu...

On sekize doğru hayvanlar bahçesini gezmeğe başlıyoruz. Ayı, kurt, vaşak, porsuk, tilki, sansar, kartal, atmaca vesaire. Arslan da varmış; fakat kafes boş duruyor. Hepsini on dakikada geziyoruz. Her halde bu iş, henüz ele alınmış... Bira fabrikasını geziyoruz. Bahçesinde daha olgun bir caz var. Havuzunun etrafı ve her tarafı dolu. Epice dolaştığımız halde bir türlü oturacak yer bulamadık. Herkes buz gibi Ankara birası içiyor. Biz de Lünapark'a uğradık. Burası başka bir âlem. Çocuklar ve henüz çocukluk çağlarını aşamayanlar kendilerine uygun oyunlar ve eylemler bulmuşlar.

Çiftliğe ne kadar para harcandığını bilmem. Fakat bir bütçeyi yutmuş olsa bile çok görmemeli. Çünkü yuttuğunu ağaç, yeşillik, canlılık ve hayat şeklinde iade ediyor. Sora düşünmeli ki orası, aynı zamanda, Türk köylüsüne modern çiftçiliği öğreten amelî bir okuldur. Ankara halkının bunalan ruhunu dinlendiren biricik yerdir. Burası olmasa yazın, sıcaklarda Ankara halkı nerede koyu bir gölgelik, su ve ağaç bulsun. Nerede dinlenip eğlensin?...

— Daha Var —

Milâs Kazısı

C. AKER

Serin bir ilk bahar sabahı... Bir kaptı kaçınının sert akışı bizi düzgün bir şosa üzerinde Muğladan uzaklaştırıyor... Bu beyaz ilk bahar sabahı yeşil bir dekorla çevrilmiş.. Serin, tatlı bir hava ciğerlerimizi dolduruyor.. Bir çok arkadaş tam bir kafa birliğile öteden, beriden, siyasetten, bilgidenden, şiiirden, sazdan, sözden dem ucuyoruz.. Makinenin sert gürültüsü bazan seslerin tonunu boğuyor.. Bazan başka bir otomobilin keskin bir geçişi ani bir rüzgar anaforu yaratıyor.. Gönüllerimizde çok istenilmiş bir ümide ulaşmak sevinci var.. Eski bir tarihin yeni bir düğümünün çözüldüğünü görmek iştiahiyle yanıyoruz. Gideceğimiz yer besbelli.. Fakat orada binlerce yıllık bir hayatla, yahut sönmüş hayat kırıntılılarıyla karşılaşacağız ve bundan heyecan duyuyoruz...

....

İlimiz beşerin ilk devirlerinden zamanımıza kadar uzayup gelen muhtelif tarih sahifelerinin bir sahnesidir. İnsana ilk mesken olan mağaralarla onu takip eden tarih hamlelerini gösterir eserler yanyana, kucak kucağa yatıyor. Toprağın altı zengin.. Üstü harap medeniyet bakiyeleriyle süslü.. İnsanlığa medeniyeti veren dedelerimiz Etilerle onları takip eden sosyal cemiyetlerin kurduğu medeniyet bu topraklardada yaşadı. Tarihin seyrini bir sinama şeridi gibi gözümüzün önünden geçirirsek her devirde ve cemiyet hamlesinde onların bulunduğunu görürüz.

Fakat bunlar incelenmemiş, araştırılmamış... Muazzam medeniyet yadgarları bu gıranıt kayalar ve yemyeşil toprak altında yatıyor, Asrımızın mütecessis kazması henüz bunların bağına inmedi. Bize o medeniyetlerin sırlarını, haşmetlerini, inceliklerini açmadı, deşmedi.

İlimizde (Karyahılara) ait hafriyat yapılmamış demektir Vakıa 80—90 yıl evvel bazı İngilizler Kınıdostan, Halikarnostan bazı çok kıymetli heykel ve yadigarları hırsızlar gibi müzelerine kaçırdılar. Fakat esaslı bir tetkik ve kazı yapılmadı.

Bundan ötürü Üpsala üniversitesi profesörlerinden Bay Aksel Personun Milâsın Gencik mevkiinde yapmakta olduğu kazının bir hususiyyeti ve değeri vardı.

Bütün arzularımıza rağmen bu kazıyı adım

adım takip edemedik. Bir çok özürler bir araya gelmişti. Fakat bu bir emel olmuştu. Bu kazıyı muhakkak görecektik.

Yola çıktık. Bahar olanca güzelliğiyle bütün bir yolu kaplamıştı. Her taraftan hayat ve neşe fişkıyordu. Boğa yokuşunu inerken Milâsın uyuturucu sıcağı alınlarımızı okşayordu.

Uzaktan kazının yapıldığı tepede canlı bir çalışma seziliyordu. Doğru kazı yerine gittik.

Kazının maksadı bizce malûm olmakla beraber bir defa daha en salâhiyyetle ağızdan dinlemek zevkinden kendimizi alamadık.

Kazı yerinde teknik ve metodik bir çalışmanın hummalı safhaları görülüyordu. Kazının her yerinde çok itinalı ellerin ihtimamları açık bir şekilde idi. Şurada topraklarından silkinmiş ve yahut topraklar bulunmuş bir şekilde ortaya çıkmış bir tarih parçası... Ötede musassa ve mükemmel bir mermer yığınının muntazam ve vakurduruşu. Anlayordukki ayaklarımızın altında binlerce yılın hatıraları yatıyor. Basdığımız her adım muhakkak bir tarih yadigarına değiyordu.

Profösör Aksel Personun sevimli yüzü daima unutmadığı zarif tebessümüle bizi karşıladı. Maksadımızı anlattık. Kıymettar bilgisinden ve kazısından istifade etmeğe müsaderelerini diledik. Değerli profösör hiç eksilmeyen tebessümüle başını salladı. Ve ağır, ağır, dane, dane bize kazının sırlarını, bazan tarihe gömünerek, bazan tereddütleri içinde kalarak anlattı. Onun çok kati ve salâhiyyetli sözlerini olduğu gibi alıyorum:

— Biz İsveç Veliadının Başkanlığı altında bulunan bir heyet namına çalışıyoruz. Maksadımız Karya tarihini tenvidir. Şimdiye kadar Karyahılara ait bir mezar bulunmuştur. Bu mezar milâttan önce 1200 yılına aittir. Kemikler toprak içinde olduğu gibi durmaktadır. Burada bir kilise ve milâttan önceki devre ait bir mabet çıkmıştır. Kilisenin içinde bir çok mezarlar vardır. Bu mezarlar milâttan soara 500 yılına ait Hıristiyan mezarlarıdır.

Maksadımız (Karya) medeniyetinin medeniyetlerle olan münasebatını aramaktır. Biz bunun için çalışıyoruz. Bir

çok şeyler bulduk. Fakat bunlar bizi alakâdar etmez. Bulunan eserlerin ekserisi Yunanlılara aittir.

Birde Karyahların Tük olup olmadıklarını anlamak için tetkikat yapıyoruz. Karya medeniyetini tetkik ettikten sora buna karar vereceğiz.

Daha bir çok sondajlar yapacağız. Kazıyı yakında bırakacağız. Gelecek yıl tekrar geleceğiz. Yapılan hafriyatta Karyahlara kadar inilmiştir. Esrarın kuyruğu elimizdedir. Bizim hafriyatımızın eski Yunan medeniyetile bir alakâsı yoktur. Biz, bu gördüğünüz mabed ve eşyalar için uğraşmadık. Karya medeniyetini, bu medeniyetin ilk zamanına ait olması icap eden ibtidai asarla anlamak istiyoruz. Bu suretle umumî medeniyet hakkında bir fikir sahibi olacağız. Bu kazı için 7000 lira sarf edilmiştir.

•••••

Profösör hem anlatıyor, hemde zeki ve cevval gözlerle kazıda çıkan mabetleri, mezarları bütün bu toprağa bulanmış ve toprak olmuş geçmiş devirler hatıralarını müşfik bir hırs ile süzüyordu.

Bir toprak yığınının bağı oyulmuş... İki kat olmuş bir anam büyük bir itina ile bir küpün içini kazıyor.. Ve sora mağrur bir eda ile:

— Burası (Karya) mezarıdır diyor. O vakit bütün bir merakla ve bütün bir dikkatle eğiliyoruz... Bir insan iskeleti.. Bizim gibi yaşamış, duymuş, sevmiş, sevilmiş, ihtimal betbaht, ihtimal me-

süt hayata gözlerini kapamış bin yıllık bir insan kemigi... Bir eli bir şarap tasımın içine gömülmüş, başı cenuba çevrik, binlerce yıllık uykusuna dalmış, ihtimal bu gün huzuru bozulmaktan müteazzi... Mukaîderata boyun eğmiş, yeni asır insanlarının mütecessis gözleri önüne sırlarını dökmeye hazırlanmış. Bu mezarın içinde bir insan, bütün ihtimam ve dikkatiyle toprağın her zerresi üzerinde duruyor...

Başımızı sağa çeviriyoruz, 20' nomradan fazla nomro almış bir sürü mezar... Bunlar milâttan sonraki zamana ait. Fakat hepside çiftler çiftler yatıyor. Onlarda toprak ve balçığa bulanmış dikkatla meydana çıkarılmış.

Ta karşıda milâttan önce 300 üncü yıla ait mabedin harçsız ve kirecsiz divarları hala mağrur, hala müteakkim beton asrına bakıyor. Ağır ağır ve kafamızın içinde birbir üstüne yığılmış tarih sayfelerini karıştırarak doluyoruz. Kim bilir bu yeşil sirtin bağrında ne hazineler, ne tarihin sırları yatıyor?... Asrımıza bilgiye susamış gözleri onlarda açacak...

•••••

Bu kazıda bir çok kıymetli eşyalarda elde edilmiştir. Bir heykel parçası, vazolar, bakır ve bronz paralar, bir yüzük, destiler, muhtelif seramikler, mabet taşları, Yunanca kitâbeler. bulunan eşyaların bir kısmı Milâsa nakl edilmiştir. Mezarlarda Milâsa muvakkatan kaldırılacaktır?

S İ N A N

E. İZDEM

Şekspir, Betoven, Mozart, Rafael, Fidyas. Bu isimler, mensup oldukları milletlerin namlarını ebedileştiren "Deha,,lardır.

Ar ve artist, milletlerin asaletini damgalayan, gerçevey'n iki unsurdur. Bunlardan mahrum olan sosyetelere birer "Yığın,, göziyle bakmak, yanlış sayılmaz.

Münevver İngiliz "Ledi,, lerinden birinin, evvelce, söylemiş olduğu şu sözleri hatırlıyorum: "Hâmid'i yetiştiren millet, büyük bir millettir.,,

Şüpe yok, bu sözlerde eksiklik var. Fakat bahis mevzuu, hayatının bir kısmını Londra'da geçirmiş olan, Hâmit olduğu için bu noksanlık kendisini hissettirmiyor.

Aynı sözü Sinan için de tekrar edebiliriz. Çünkü, dâhi, bağlı olduğu milletin bütün ruh

meziyetlerini şahsında toplayan, temsil eden müstesna bir yaradılıştır. Çünkü dehâ sahibini besleyen, onun iradesine, kudretine istikamet veren sosyetedir.

Kayseri'nin küçük bir köyünde doğan Türk ustası, eğer birçok Türk eserini tetkik etmek imkânını bulmasaydı sanat şahikasına erişemezdi. Van'da kurduğu basit köprüden, Edirne'de yarattığı şahesere varıncaya kadar sanat kudretinin birer abidesi olan bütün eserlerinde, Türk Milletinin Artistik ruhu sezilmiyor mu?

Balkan'larda, Tirakya'da, Anadolu'muzda, Irak'ta Lâyemut eserleri var. Onlar büyük Sinan'ı; Büyük Sinan da Türk milletini hatırlatmıyor mu?

Sinan'ın ruhu önünde eğilmek, Arsevenlerin, Türksevenlerin, kıymet bilenlerin kutusal ödevidir.

Halkevi

Öyle bir milletiz ki: adımıza deyorlar:
Tarihin öz babası, zafere eş olan Türk.
Gök kubbeye kazılı şöyle bir kitabe var:
Tarihin dünyasına batmaz güneş olan Türk.

Kudretimiz; şafakın içine ine ine
Her devirde ün saldık ufuklardan engine,
Güneş; doğdukca yazdı altın sahifesine:
Bayrağının alevi kızıl ateş olan Türk.

Huzurunda tarihin başeğdiği milletiz,
Geçmişte, gelecekte büyük medeniyetiz,
(Halkevi) nin kalbinde yep yeni bir kuvvetiz,
Burada toplanmıştır zafere eş olan Türk.

İnkilâp Türk gencine Atatürk vedi'ası,
Onun mukaddes aşkı yeni zafer yaratır,
(Halkevi) inkilâbın imândan bir kal'ası
Halkevi yurdumuzdur: deniz, ova, dağ, bayır....

Bu çatıdan nur alır medeniyet ve bilgi,
Bu evde bestelenir Türk dilinin ahengi,
Güneşinden sunacak san'ata yeni rengi,
Bu ev gece bilmeyen bir ışık kaynağıdır.

Türkün yenilmez günü bu çatının altında
Ülkümüzü fetheden bir mukaddes akında,
Kudretimiz; dün gibi, bu gün gibi yarın da
Yeni kuvvet yaratır, yeni zafer yaratır.

Muammet Lutfi Bahşı

Türklerin Coğrafya ilmine hizmetleri

D. TULA.

— 5 —

Medeniyet tarihinde coğrafyanın rolü mühimdir. Medeniyetler hızını coğrafiğ ufkun genişliğinden alırlar. Türklerin coğrafyaya hizmetleri aynı zamanda medeniyetin ilerlemesindeki büyük tesirlerini ifade eder. Hiçbir bilg, yalnız başına yürümez, fikir hayatında bütün ilimler birbirine tutunarak ilerlerler. Başka milletlerdeki yeni buluşların coğrafyaya yardımı olduğu gibi dünya bilgisinin de diğer ilimler üzerine, hatta din görüşleri üzerine bile tesiri olur. Hususile, milletlerin ilk çağına doğru gidildikçe coğrafyayı diğer ilimlerden ayırmak güçleşir. Coğrafya tarihini başlıca üç noktadan araştırmak en çok tatbik edilen bir usuldür.

A — Coğrafiğ ufkun, yani bilinen dünya ve yeni yeni keşiflerle, coğrafiğ ufkun genişlemesi.

B — Hartacılık ve her hangi bir noktanın yerini bulmak ve göstermekteki usuller.

C — Nihayet memleketleri tavsif tarzı; tabiat ve beşer unsurlarının izah şekli tetkik edilir.

Bütün bu noktalar göz önünde tutularak Türklerin coğrafya ilmine ne gibi hizmetleri olduğunu kolayca anlamak kabildir. Pek yakın zamana kadar değil ilimlerin tarihi, hatta umumiğ tarih bile dar bir çerçevede içinde mütalâa edilmekte olduğundan coğrafya bilgisinin tarihine eski Yunanlılardan başlamak âdeti. Fakat son zamanlarda yapılan tetkiklerle bu şeklin yanlış olduğu anlaşıldı. bir taraftan millîğ efsanelerden istifade etmek; diğer taraftan son zamanlarda eski Yunanlılarda coğrafya bilgisinin ilk kaynaklarını aramağa doğru yapılan tetkikleri takip etmek suretile Türklerin bu ilme hizmetlerinin oldukça eski bir devirden başladığını meydana çıkarmak kabil olacaktır.

Tarihten Evvel.

Bugün yaşayan iptidaîğ kavimleri tetkik suretile tarihten evvelki devirleri canlandırmak, ilimde çok tatbik edilen bir usuldür. Bu noktadan bugünkü Şamanîğ Altay Türklerinin dinîğ itikatları arasında dünyanın yaradılışına dair olanı, o zamanki dünya tasavvurunu anlatması itibarile bizi

çok alâkadar eder. Prof. Radloff tarafından tesbit edilen bu Şamanîğ kozmogonisinde en ziyade dikkate şayan olan nokta, daha yer—gök yaratılmadan evvel herşeyin sudan ibaret olması, karaların suyun dibinden çıkan topraklarla hasıl olması tiktiridir. Millîğ efsanelerin bize intikal edinceye kadar birçok değişikliklere uğramış olacağı şüphesizdir. Hatta bazılarının içinde pek yeni devirlere ait olduğunu zannettirecek kadar yeni şeylere rast gelinirse de bunların kökü pek eskidir. Bu efsanelerin ve destanların coğrafiğ bilgi itibarile pek büyük kıymeti vardır. Fakat bu hususta henüz esaslı tetkiklere girişilmemiştir. Oğuz ve Ergenekon efsanelerinde en ziyade dikkate çarpan cihet, coğrafiğ ufkun genişliğidir. Eski dünyanın hemen bütün köşeleri Türklerce malûmdur. Hatta Bering boğazında Amerika'ya geçtikleri de kabul edilmektedir. Bu noktadan Türkler'e coğrafiğ ufkun geniş bir millet nazarile bakabiliriz. Hatta Von, Richt-hoten (moğollar şarktan garbe, bütün Asyayı şimdi bizim harta üzerinde gördüğümüz gibi biliyorlardı) der. Babilliler zamanında coğrafiğ ufuk çok genişlemişti. Bir tarattan Arabistan, Suriye, Mısır ülkelerine, diğer taraftan Anadolu içerlerine kadar seferler yapıldı. Ticaret yolları Akdeniz, hatta Karadeniz'e kadar uzandı. Fırat, Dicle havzasında en zengin yazılı vesikalar Ninva'da (Asur Banibal)in kütüphanesinde bulunmuştur. (Milâttan evvel 650) ilmiğ usullerle tasnif edilmiş yirmi bin tablet elde edilmiştir. Bu meyanda coğrafiğ eserler, har-talar, tarih, astroloji, hukuku tabiiyeye ait eserler vardır.

Sümer, Babil—Asurilerin coğrafiğ bilgileri.

Sümerler'de coğrafiğ bilginin az çok ilerlemiş olduğuna dair elimizde epiy malûmat vardır. Sümerler'de dünyanın etrafı denizle kaplı olduğu kabul edilirdi. Yine menşei Sümerler'e ait olankâinatı tasavvur, yerin ve gökün katları, ilk coğrafya bilgisine esas olacak mahiyettedir. Zaten bu gün de mevcut en eski harta Babil'de bulunmuştu. Milâttan 15 asır evvel tuğla üzerine yapılmış olan bu hartayı tetkik edecek olursak o devrin coğra-

fiğ bilgisi hakkında bir fikir edinmiş oluruz. (1 numaralı harta) görülüyor ki dünyanın denizle çevrilmiş olması fikrinin asıl menşei, Babildir. Bu suretle Homer zamanındaki okyanus kelimesinin Yunanca olmadığını, ecnebi bir menşeden gelmiş olduğunu son tetkikler vazih bir surette göstermektedir. (M. Niyazinin Türk Tarihinin Ana Hatları eserinin müsveddeleri. Seri 11. No: 20. kitabında en eski harta olarak Mısırlıların Bobya'daki altın madeni ocaklarını gösteren harta kabul edilmiştir.) El'an Turin müzesinde muhafaza edilen bu harta milattan 3200 yıl evvel papirüs üzerine çizilmiş ve şimdiye kadar malûm olan harta ve pilânlara en eskisidir der. Fakat bugün Mısır medeniyetinin menşei Sümer medeniyeti olduğu kabul edilmesine göre en eski hartayı Mısır'da bulsak bile vaktile bunun Sümer'lerden öğrenilmiş olması muhtemeldir. Sümer coğrafyasında deniz dibinden yükselen arz yedi kattan ibaretti; arzın sathı tekrar dört rubu daireye ayrılmıştır. Bu dört rubu

daireye tekabül etmek üzere yer yüzü dört memlekele ayrılmıştır:

- A — Genupta Elâm
- B — Şimalde Akat
- C — Şarkta Subartu
- D — Garbta Amuru'dur.

Çok geçmeden Dicle Fırat havzasında coğrafiğ malûmat büyük bir vüsat buldu. Milattan 2575 yıl evvel Lûgalzağgış zamanında Sümer devletinin hudutları Basra körfezinden Akdeniz'e kadar genişlemişti. Garpta da Anadolu'ya kadar gidilmişti. Ninva hazinesi evrakında bulunan bir listede zaptedilen bütün vilâyetler ve şehirler hakkında umumî fikir verildiği gibi bu şehir isimlerinin yanbaşında da her şehrin ödemeğe mecbur olduğu vergiler de kaydolunmuştur. Keza seyyahların geçtikleri mevkilere dair bazı izahat veren, bunların arasındaki mesafeleri ölçü ve zaman mikyaslarıyla gösteren rehberler dahi aynı veçhile ilmiğ mak-satlara hizmet etmektedir.

— Daha Var —

Sığır Yetiştiriciliği İslah ve Bakım Hakkında Öğütler

— 11 —

Veteriner
Selim YATAĞAN

Sığır Ahırları — Sığırlar süt, çift ve et gibi geşili maksatlar için beslendiğine göre yapılacak ahırlarda az çok birbirinden farklı olurlar. Umumi bakımdan ahırların şimal rüzgârlarına karşı mahfuz bulunması cephelerinin güneş ve ya doğuya müteveccih bulunması, mevkinin rutubetli olmaması, bol güneş görmesi ve havadar olması şarttır. Sıcak memleketlerde sıcak rüzgârlarına estiği istikamete ağaç dikmek muvafıktır. Ahırların iş teşkilâtından yemlik, divar ve zeminlerin inşasında mikropaların barınmaması ve icabında kolaylıkla temizlenebilmesi için mümkün olduğu kadar tahta kullanılmamalıdır. Bilhassa bulaşık hastalık zuhurunda dezenfeksiyon emin olarak yapılabilirdir. Bunun içinde en muvafık tarz yemlik ve zeminin beton ve divarlarının kireç sıvalı olmasıdır. Divarlar vaziyete göre tuğla, taş ve kerpiçten yapılabilir. Çatının ahşap olmasında mahzur yoktur. Tavan yapılması muvafıktır. Çünkü tavanlı ahırlar kışın sıcak olduğu gibi yazında serin olurlar. İnek ahırlarının kışın sıcak olması süt verimi bakımından çok faydalıdır. Ahırlarda yerden tavana kadar üç metre yükseklik kâfidir. Hayvanların ahıra serbest girip çıkmalarının tetmini için kapılar geniş olmalı yukarıdan asılı ray üzerinde divara muvazi sürülerek açılmalıdır. Bu suretle yapılan kapılar hem ahırda yer işgal etmez ve hemde hayvan girip çıkarken kanatlar mani olmaz. Kapılar için mutavassıt ölçü 2—2.5 dir. Pencere zemininden 2.5 metre yüksekliğinde ahır zeminin 1—15 nisbetinde yapılmalıdır. Pencere için 1.20 genişlik 80 santim yükseklik kâfidir.

Maniveler üzerinde aşağıdan yukarıya açılmalıdır. Bu suretle yapılan pencerelerin açılıp kapanması bir iple kolayca te'min edildiği gibi dışarıdan gelecek hava doğrudan doğruya hayvanlar üzerine tesir etmeyüp tavana gider.

YEMLİKLER — Sığırlar ekseriya yattıkları

yerden yemeği tercih ettiklerinden yemlikler zemininden 10—15 santim metre kadar yüksek yapılmalıdır. 50 santim genişlik ve 30 santim derinlik kâfidir. Tercihan betondan veya tuğla, taş, divar üzerine düz kireç sıvalı olmalıdır. Yıkandığı zaman suların ve ilaçların akması için gayet hafif bir meyil vererek yemliğin bir köşesinde bir delik bırakmak muvafık olur. Yemlikler tek sıra ahır divarlarının kenarlarına yapıldığı gibi iki sıra olmak üzere ahırın ortasında da yapılabilir. Birinci şekilde hayvanların başları divara doğru olup ikinci tarzda yemliklerde hayvanlar baş başa bağlanırlar. Sığır yemliklerinde ayrıca otluk yapmağa lüzum yoktur. Yemliklerin önüne parmaklık yapmak kâfidir.

ZEMİN — En muvafığı betondur. Mümkün olmadığı takdirde taş bağlantılarına çimento veya kireç, kumla yapılmış harç doldurmak şartile döşeme yapılmalıdır. Zemine sidik arığına doğru hafif bir meyil vermeli ve sidik bu kapalı arık vasıtasile gine kapalı bir çukura açılmalıdır. Bir sığıra isabet edecek zeminin uzunluğu 2—20 genişliğide 1—20 olmalıdır.

Ahırlar bir defa yapılacak için mevkii iyi intihap edilmekle beraber az çok fenni esaslara riayet edilerek inşaa edilmelidir. Mimar veya yapıcısı tarafından tanzim edilen plânın bir defada ilgili veterinerlere gösterilmesi ve fikir alınması faydalıdır.

Bu gibi sıhhi esaslar nazarı itibare alınmazsa günün birinde tadilat yapılmak mecburiyeti karşısında ikinci bir masraf yapmak bittabi zararlı olur.

SİĞIRLARIN YAŞINI TAYİN ETMEK —

Yaş tayini uzun seneler pratik çalışmakla mümkün isede hayvanların buynuz ve dişlerinde husule gelen bazı değişiklikler bilinirse mümkün mer-tebe hayvanın yaşı anlaşılabilir. Alishmış bir böz için sığırın siması gençlik ve ihtiyarlık üzerinde

bir fikir verebilirse de buynuzlar asıl dişler bize yaşı hakikatını öğretebilirler. Ömürleri esasen kısa olan sığırların yaşı bilmek hizmet müddeti bakımından faydalıdır. Genç hayvanlardan süt ve kuvvet cihetinden daha fazla istifade mümkün olduğu gibi besiye koran sığırlarında çabuk gelişmesi itibarile genç olması daima tercih edilmektedir.

Sığırların buynuzlar vasıtasile yaşlarının tayini o derece kat'i ve sahih değildir. Bununla beraber bazı hayvanların buynuzları bulunmadığı gibi bazanda çok kısadır. Buynuzlu sığırlarda buynuzların rengi ve üzerindeki boğumlar hayvanın yaşı üzerinde az çok bir fikir verebilir. Genç hayvanların buynuzları gök renkte ve tazedir. Yaşlılarda sencabi ve kurudur. Buynuzlu sığırlarda üç yaşından sonra buynuzda her yıl bir boğum husule gelir. Bu boğumun üzerine üç ilâve edilirse hayvanın yaşı çıkar. Meselâ a tı boğumlu buynuzla malik bir ineğin yaşı $6+3=9$ dur. Fakat bu boğumlar her hangi bir sebeble silindiği gibi her vakitte görülemez.

DIŞLER — Vaziteleri itibarile kesici ve üğütücü diye iki kısma ayrılırlar. Ağzın ön tarafında bulunanlara kesici derler ki yalnız alt çenede bulunur, sığırlarda üst çenede kesici diş yoktur. Arkada üst ve altta bulunan dişlerde üğütücü derler. Sığırlarda yaş tayini yalnız alt çenede bulunan sekiz adet kesici dişlerle mümkün olur. Bütün dişler süt ve daimi olmak üzere iki nevidir. Süt dişleri muvakkattır. Hayvan büyüdükçe düşüp yerlerine daimileri çıkar. Süt dişleri renklerinin çok beyaz ve daimilerden küçük bulunması itibarile kolaylıkla tefrik edilebilirler. Gerek süt ve gerek daimi kesici dişlerin önde bulunan ikisine önler, önlerin yan taraflarındakilerine bi-

rinci ortalar, bunlardan sonra gelenlere ikinci orta ve iki yandakilerinde sonlar diye isim verilir.

Süt dişlerinin birinci haftada ön ve birinci ortaları, dördüncü haftada ikinci ortalar, beşinci haftada sonlar çıkar, altıncı haftada süt dişleri tamamlanmış olur. Onuncu ayda önler, onikinci ayda birinci ortalar, onaltıncı ayda sonlar aşınır. Aşınmak diş keskinliğinin körmesi demektir.

Bir buçuk yaşıdan sonra ön süt dişleri sallanmağa başlar ve düşer iki yaşında daimi ön dişler çıkar. İki buçuk yaşında birinci orta süt dişleri düşer. Üç yaşında daimileri çıkar, 3.5 yaşında ikinci orta sütler düşerek 4 yaşında daimileri çıkar, 4.5 yaşında son sütler düşerek daimileri çıkar ki bu yaşta sığırın mevcut 8 kesici daimi dişi tamamlanmış olur.

Altıncı yaşta öaler 7 yaşında birinci ortalar 8 yaşında ikinci ortalar 9 yaşında sonlar aşınırlar. Bu yaştan sonra dişler birbirinden ayrılarak az çok şekillerinde de değişiklik husule gelir. Yaş ilerledikçe dişler birer birer düşmeğe başlar. Muntazam bakılmak ve serbes yaşamak suretile sığırlar 20—30 yıl yaşayabilirlerse de süt ineği olsun çift öküzü olsun 12 seneden fazla beslenmesi doğru değildir. İktisaden kasabliğa terketmek muvafıktır.

Dişlerin aşınma vaziyeti verilen gıdaya bağlıdır. Merası bol erazide yılan veyahut yumuşak gıda ile beslenen hayvanlarda dişler muvazzam bir surette açılırlar. Fakat dağlık erazide daima sert çalı geveleyen hayvanların dişlerinde aşınma çok erken vaki olacağı gibi 7—8 yaşında dişler düşmeğe başladığında bu vaziyet çok defa yaş tayininde bakıcısına altedebilir. Bu gibilerin yaşına anlamak artık meleke ve kabiliyet işidir.

—Sonu Var—

Kara Gün Dostu

Son Zelzele Münasebetile.

Ş.

İnsanlar zalim birçok düşmanlarla kuşadılmıştır. Tabiatıta mevcut bulunan açık ve gizli pek çok kuvvet ve kudretler beşeriyete, onun saadet ve refahına düşmandır.

Her gün ekmeğimizi, yemeklerimizi pişiren (ateş), kışın ılık dalgalarıyla odalarımızı ısıtan, evlerimizde neşe yaratan (alev), bazan ufak bir ihmalin körüğü ile delirerek eşyalarımızı, yuvalarımızı bir anda kül haline koyabilir. İnsanları çıplak çıplak meydana bırakır...

Hayatımızın menbaı olan su bardaktaki (su), tabiatın elinde bazan sertleşerek tarlalarımızı kaplıyab ekinlerimizi az bir zamanda insafsız soğuk tırpanından geçirir. Bazan da semanın çalın koğuşundan boşanarak yaptığı sellerle evleri, köyleri ve tarlaları amansız dalgalar arasına katar. Mesut yuvaları yıkıp geçer, beşeriyeti enin ve ızdırıp içinde çirpındırır...

Her sabah ufkumuzdan haşmet'i başını uzatarak ziyaretimize koşan, hayatımıza can katan, canımızı yaratan su (güneş), bazan hilkatin gizli elinde kızgın bir demir olur, tarlalarımızda kuraklık yapar, ekinlerimizi kurutur, kıtlık yaparak bizi açlıkla tehdit eder. Dünyanın kara bağrında düğümlenen mahbus bir kuvvet bazan bağlarını kopararak korkunç gürültülerle değil, etrafı sarsar, bir saniye içinde bütün ocaklar söner, ayakta duran evlerin ve köylerin kaburgaları çöker, beşiğinde uyuyan zavallı yavru ışıga, hayata gözlerini açmadan, bir sayha çıkaramadan parçalanır, taşlar altında ezilen, ağaçlar altında büzülen insanların ızdırıp ve enini toprak altından yükselen meçhul homurtularla boğulur...

Korkudan can evinden fırlamış gözler, çatılmış dudaklar,... Aramaktan dizlerinin bağı çözülmüş anasız, babasız kalmış yetimler, karısız kocasız kalmış dullar... Etrafta göksü parçalanmış, hercümerç bir yığın toprak, ve korkunç bir sefalet...

İşte tabiatın beşeriyeti aç, çıplak, yersiz ve yurtsuz bırakan ve onun ızdırıp ve eninlerle eğlenen gizli ve kudurmuş bir sillesi...

**

Boğucu dumanlar, korkunç elevler ve yangınlar arasında,

Dolu yağdıran, silâplar taşıran bulutlar ortasında,

Ekdiklerimizi kavuran, kurutan kızgın güneşin yanında,

Kaburgaları çökmüş, bağı deşilmiş evlerin ve köylerin kederli semasında.

Dudakları çatlamış, gözleri fırlamış, dizlerinin bağı çözülmüş, elleri böğründe kalmış yetimlerin ve dulların vani başında.

Zalim tabiatın yere gömdüğü, topraklara serdiği bu karmanışık sefalet yığınının göbeğinde şefkat ve merhametle örülmüş, beyazlara bürünmüş (kızılâyın) dalgalandığı hemen görülür.

**

(Kızılây) kara günlerde, felâket günlerinde acı ve ızdırıp çekenlerin dert ortağıdır. Harp senelerinde: hasta bakıcıları, Doktorları, Eczacıları, çadırları, hastanelerle cephelerde yerini alır. ve vazifesine başlar. Yaramızı ilk saran bunu şefkatli eli, vatandan uzak düşen esirlerimizden haber getiren ve götüren onun beyaz kanatlarıdır.

Ölümler saçan düşman güllésinden kaçan dindeşlerin dudaklarını ilk ıslatan, onları sıcak bağrına basan kızılâyın kollarıdır.

Sulh senelerinde: vatanımızın en uzak bir köşesinde pathyan mevzii veya umumî her hangi ızdırıp ve felâketin iniltisini ilk duyan onun hassas kulağıdır. Felâket sahasına ilk koşan da yine odur.

Yangın, sel, yer depremesi, açlık, kıtlık, hastalık muhaceret.... İnsanların başı üstünde ayağ altında ve etrafında dolaşan dertlerin, belâların, felâketlerin kaynaştığı günlerin arasında bütün ruhile, şefkatle çalışın, muhtarip beşeriyetin göz yaşlarını parmaklarıyla silen kızılâydır.

Kızılây, asıl Türkün şefkat ve merhamet hislerinden doğmuş bir kâlpdir. Bu ince duygularla çarpan kâlbî besleyen ve kuvvetlendiren kan damarları da nilletimin cömert eli ve şefkatli ve rimidir.

KARA GÜN DOSTUNU UNUTMIYBLIM.

Henrik İbsen.

Madame İnger
A Ostraat
Beş Perdelik Tarihî Piyes

— 6 —

Türkçeye çeviren Vehbi Başko.

Sahne V.

Madam İnger, Eline

Madam İnger

(Solda bulunan Eline)

Kal! Eline evlâdım! Yalnız sana söyleyecek bazı şeylerim var.

Eline

Sizi dinliyorum.

Madam İnger.

Eline, annen hakkında fena fikirde bulunuyorsun.

Eline.

Her ne kadar benim için elim olsada sizin hareketleriniz henı böyle hareket etmeğe mecbur ediyor.

Madam İnger.

Bana cevabını veriyorsun. Sanki ateşin ve kuvvetli ruhun bana cevap vermeğe seni sevk mi ediyor.

Eline.

O halde benim kalbimimi katılaştırdı ve yaktı? Çocukluğumdan beri sizi asil ve büyük bir kadınımsı gibi telâkki ediyordum. Sizi kahramanlara temsil ediyordum. Allahın sizin alnınıza zaifları ve korkakları korumaklığını yazdığın zan ediyordum.

Şovalya salonunda asilzadeler ve kadınlar senin methiyeni okuyorlardı. Ve hatta uzaktan olduğu gibi yakındaki halk size memleketin ümidi ve istinatkâhı namını veriyordu. Sizin yeni bir gün doğuracağınızı, mesut anların sizden geleceğini herkes düşünüyordu.

Fakat hala gece. Şafakın sayenizde atmasını hala ümit edebilecekmiyim.

Madam İnger.

Bu çirkin sözleri nereden öğrendiğini keşfetmek kolaydır Cahil halkın mırıldandıkları şeyleri

ışittin.

Eline.

Ehali methiyenizi çağırdığı vakıt hakikat köylülerin dudakları üzerinde bulunur diyor idiniz.

Madam İnger.

Varsın olsun, hareket edebileceğim bir zamanda hareketsizliği tercih ettim. Bu rolun bana kâfi derecede ağır geldiğini bilmiyor gibi birde sende beni fena sözlerle sıkma?

Eline.

Sizin yükünüze ilâve ettiğim ağırlık bana sizden ziyade tesir ediyor.

Bana kabil olduğu kadar size iman ederek sen ve hür bir hayatı arıyordum. Çünkü yasaya bilmek için kendimi mağrur his etmek ve siz sanki eskiden olduğunuz gibi farz ederek böyle olmağa devam edecektim.

Madam İnger.

Yine aynı böyle olmadığımı sana kim söyledi.

Eline.

(Hayret)

O! eğer bu doğru ise.

Madam İnger.

Bir dakika! Annenden sorsak hesabın yok. Yalnız sana bir sözle söyleyebilecektim. Fakat bu kelimeyi ıstirmek senin için iyi olmayacak. Sonra zanla anlarsın.

Eline.

(Çıkmaya hazırlanarak) anne Allah rahatlık versin.

Madam İnger.

(Tereddütle)

Hayır, kal, yaklaş!

Eline beni dinlemekliğin lâzım.

(Pencere önündeki masaya oturur)

Eline.

Sizi dinliyorum,

Madam İnger.

Senin daima benden kaçıp uzaklaşmak istediğini biliyorum. Ostraat sana pek ıssız geliyor.

Eline.

Buna şaşıyormusun anne?

Madam İnger.

Onun başka türlü olması senin kendi elindedir.

Eline.

Nasıl?

Madam İnger.

Beni iyi dinle.

Bu gece bir misafir bekliyorum,

Eline.

(Yaklaşarak)

Bir misafirmi.

Madam İnger.

İsmi ve mevkii meçhul kalması lâzım gelen bir misafir. Hiç bir kimse nereden gelip nereye gittiğini bilmemelidir.

Eline.

(Sevinçli bir seda ile Madam İngerin ayaklarına atılır ve ellerinden tutar).

Anneçğim! anneçğim! eğer beni sizce af etmek kabil ise haksızlıklarından dolayı beni bağışlayınız!

Madam İnger.

Ne demek istiyorsun, anlamıyorum!

Eline.

Böylece herkes aldandı? Sizin kalbiniz daima temizdir.

Madam İnger.

Kalk bakayım bana anlat...

Eline.

Kendisinden bahs ettiğimiz misafirin kim olduğunu bilmiyorum.

Madam İnger.

Sen onu biliyorsun?

Eline.

Felâket sedası asla çıkmamak için Ostraat kapıları sıkıca kapalı olmalı.

Şatosunda oturduğu Danimarka senyörlerinin yataksız, evsiz, dağlarda yaşayan eski bir aileden gelen birisinin olduğunu bilmediğime ina-

nınız.

Madam İnger.

Sonrası?

Eline.

Ne ekmek ne ateşe malik olmıyan, ormandan kovulmuş kurt gibi, asil bir şovalyo olduğunu mükemmel biliyorum.

Madam İnger.

(Soğuk kanlılıkla)

Yeter! anladım.

Eline.

İşte bunun için bu gece Ostraatın bütün büyük kapılarını açtıracaksınız.

İşte bunun için misafirin ikameti meçhul kalmalı. İşte bunun için kimse nereden gelip nereye gittiğini bilmemeli.

Zalim hükümdarınıza karşı isyan ediyorsunuz.

Madam İnger.

Yeter, sana yeter diy rum!

(Susar, sonra müşkülâtla ilâve eder)

Aldanıyorsun Eline, asla bir asi beklemiyorum.

Eline.

O halde sizi yanlış anladım.

Madam İnger.

Dinle çocuk! Vahşi tabiatın teskin ile dinle.

Eline.

Siz sözünüzü bitirinceye kadar sakın kalacağım.

Madam İnger.

O halde iyi dinle! halkımızın üzerine düşen felâketlerin ve sataletlerin meçhul kalmasına gayret edebildim Senin genç ruhunda kin ve keder taşımak neye yarar? Bizi kurtaracak olan kadınların nolanları yahut göz yaşları değildi. Bunun için insanların kuvvet ve cesaret lâzımdır.

Eline.

Bir insanda lâzım olan kuvvet ve cesarete malik olmadığımı size kim dedi?

Madam İnger.

Sus evlâdım, sus.

Eline.

Bu nasıl olur anne?

—Sonu Var—

MANİLER

İlkokul müfettişlerinden küçük kardeşim Şevket Aker bana folklor, ait bir çok yazı gönderdi. İlk önce bunlar arasında rast geldiğim manileri inşetme-ği muvafık buldum. Gönderilen yazılar çok dikkatli çekecek derecede entere-sandır.

C. AKER

Fethiye kazasına bağlı gövben köyünün manileri

1

Kozağacının eğmeleri
Ucundadır düğmeleri
Güzelim esmer olsan da
Gönül alırım değmeleri

2

Merdivenim var kırk ayak
Kırkına da vurdum dayak
Ben o yarımı görünce
Ne elim tutar ne ayak

3

Gün tepeden eğüp durur
Gül budağın eğüp durur
Gümüş hançer, gümüş bıçak
İnce beli boğup durur

4

Altın yüzük, dar parmak
Evkarım sana varmak
Her yiğitin harcımı
Al duvaklı gelin almak

5

Elmalıdan indim inis
Peştemalı dolu yemiş
Büyüğüne verdim selâm
Küçüktür aklımı alan

6

Elmalıdan inişmi olur
Hamdemirden gümüşmü olur
Önümüzden verdik ricayı
En sonunda dönüşmü olur

7

Ah kargalar, kargalar
Ceviz dalını ırgalar
Altın beşik dururken
Gümüş beşik ırgalar

8

Dağda kumrum var benim
Biter ömrüm var benim
Ah ölüm var dönmek yok
Böyle kavlim var benim

9

Pençiresi sürgülü
Saç gılabdan örgülü
Kızım sana güzellik
O kudretten vergili

10

Pençireden bakıp durur
Bir sigi çakıp durur
Zanedersem gül hamamı
Buru burcu kokup durur

Kadın Hukuku.

— Geçen Sayıdan Kalma —

Konferansımın ikinci kısmı Türk Kadını ve hukuku olduğunu söyle-miştim binaenaleyh içinde yaşadığı-mız hayatı ve Türk kadınına görme-ğe çalışalım.

Türk kadınına hakları tam manası ile büyük savaştan sonra verilmiştir. Uzun seneler hatta asır-larca terbiye ve ictimai mevki ihmal edilmiş olan kadına heman geniş bir hayat sahası vermek bel-ki doğru olmaya bilirdi. Ve eğer kadın bu ha-yata erkeğe nazaran zayıf götüldü ise bunu ve-rimsizce ve büyük bir ihmat içinde geçen yılların kahredici iradesinde aramalıyız. Hukuk fakültesi iktisadi ictimaiyat profesörü hocam Rıdho (İlk çiftçilik adınının kadınlar tarafından atıldığını hatta çapayı ilk önce kadınların icad etmiş oldu-ğunu ve bu çift hayatında başda gelenlerinde ana-dolu kadınları olduğunu anlatmışlardı. Eğer uzun yıllar ihmal edilmiş bir unsur olmasa idi bugün yine aynı maddi ve manevi kuvveti kendisinde bulucakdı. Binaenaleyh kadın müşterek terbiye ve müşterek hayat şartları içinde tekamül etmedikçe onu erkekle müsavi ad etmek doğru olamazdı.

Hukuk kaideleri umumî hayatın bir aksi oldu-ğuna nazaran cemiyet dahilindeki kaidelerin her-kese şamil olması lâzımdır. Fakat senelerce kafes ardına kalan kadınlarımız yine iftihar edilebilecek derece ve seviyede olanları kavramış onbeş sene içinde verimli olmuştur. Dini öryüaün kurbanı olan kadın yalnız ictimai yokluk değil iktisadi tesanüttünde bihaber yaramıştır. Onu diriltmek ondan istifade etmek ve nihayet her milletin gıp-te edebileceği bir kadın dünyası yaratmak yeni Tür-kiyenin idiali oldu eşsiz zekâlarımız anladılarki (Umumî bir kanun herkese fazilet telkin eden haksızlığa karşı müdafaaadır.) Bu duygu her Türk olanın şuurunda senelerce yaşamışdı. Fakat bunu büyük savaştan sonra açtığımız devrim yolculu-ğunun yolunda bulabildik bu gün Türk olan her-kes (Kadın, Erkek) siyasi ve ictimai kanunlar na-zarında müsavi ve hürdür bu gün kadın belediye intihaplarına iştirak eder, vilâyet meclisi azası

olur ve nihayet Türk kadını bütün vakar ve ka-biliyetile büyük millet meclisinin ruhlara huzur kalplere ferah veren yüksek düşüncelerine katılır fikir verir ve fikirlerini kabul ettirir ne mutlu bize ki bir çok Avrupa devletlerinin kadınlarına veremediklerine biz sahibiz.

Bu günkü aile fikir, duygu, gaye birliğine da-yanmaktadır. Eğer maddî, manevî refah içinde ya-şamak isteyorsa iki cinsin aynı gayeden hız al-ması ve aynı gayeye ulaşması mevzu bahisdir. Eğer bu gün aile refahı umumî mahiyette yok-tur deyecek olursanız bunu harp senelerinin te-sirinde aramalıdır. Harp yıllarının birbirini takip etmesi erkekleri karılarından karılarda erkeklerin-den semelerce ayırmıştır. İki cins birisi kocasının yokluğundan mütevellit tarlalarında kendisi ça-lışmağa, kocada cephede atışa almış ve uzun yıl-lar serbestiye alışan iki cins birbirlerine kavuş-tukları zaman kendilerini takyit edememişlerdi. ve bu yüzden bütün dünyada boşanmalar artmış-tı. Fakat takyit dedimde hatırıma geldi: Unutmi-yahmki bir ailenin ana ve babası birbirlerine fa-ikiyetten bahis etmemelidir. Eğer saadetin merdi-venlerinde dilencilik etmek istemeyorsak aile sa-aдетini arayorsak; eğer bir aile ahengi bekleyor-sak müteakabil fedakârlık yapacağız. bu gün Türk kadını her millet kadınının fevkinde büyük bir gayretle çalışmaktadır. O harp yıllarının açtığı maddî yarayı sarmak için icap eden şekilde ça-lışıyor. büyük bir amele kütlesinden tutunda kim-yaker, muharrir, avukat, hakim, doktor ve nihayet en basitten en mütekamile kadar bütün sahalarda bir erkekden farksız olarak çalışıyor o bu çalış-masında huzur içindedir. Çünkü müsavi ve hür düşünceli bir milletin her ferdine düşen bir va-zife vardır: (Kanunlara itaat ve millî refahı arttır-mak) bu gün kültür ordusunun genç neferleri bir-birlerine pek yakın bir nisbette kadın ve erkek-den müteşekkildir on beş senelik verim göğsü-müzü gururla kabartıyor mamafih bu verim al-tın senelerin acısını daha kudretle his ettiriyor. İsteyoruzki o seneleri saç örgüsü gibi çekelim ve yeniden mütekâmil bir şekilde yaşayalım fakat o yıllar yayından çıkmış okun geri dönememesi gibi

bir imkânsızlık ve sönen sabun köpükleri gibi yokluk içinde gayip oldular zaman bir çenber gibi dönüyor ve biz yeni bir dünya içindeyiz eğer erkekle kadın müsavî olmaz deyenler varsa o fikirlerini Türk kadınlarına sarf etmesinler ve eğer kadın her şey olur asker olamaz derlerse unutmamalı ki bizim elleri kınalı Ayşeciklerimiz Mehmetciklerle beraber cepheye koşmuşlar ileri, geri hareketlerinde ellerinden geleni yapmışlardır. Unutmamalı ki büyük savaş kadın unsurunda faal bir rol alması ile hızını arttırmıştır. Onu takip eden sukun ve devrim yıllarında bu büyük unsurun siyasi ve madenî haklardan mahrum edilmesi büyük bir noksanı işde Türk milleti bu noksanı görmekte gecikmedi..

İçtimai saadet aile saadetine bağlıdır. Aile saadetinde çiftlerin yani karı kocanın fikir duygu gaye birliği ve müsavî haklara tabi olması ile temin edilebilir. Hiç bir zaman ailede bir unsurun diğer unsur üzerinde hakimiyetini kabul Türk milletini duygularına yaraşmaz ve yaraşmadı biraz evvel de söylediğim gibi biz yeni bir dünya içindeyiz. Bu yeni dünyayı yeni cemiyeti kurmak ve korumak yeni şartlarla kadına hürriyet ve siyasi hak vermekle mümkündür. Eğer kadın ve erkeği hak bakımından ayırmak isteyenler varsa dar bir sahada hislerine tabi olmuşlar demektir. Bu gün Türkiyede müvasat ceryanı büyük bir hız almıştır. 1935 yılında Sayı 10 olma hakkını kazandıktan sonra lağv edilen İstanbul Türk Kadın Birliği iki cins arasında fark gözetilmediğinden lüzumsuz-

luğunu anlamıştır. Tarihi kadınlarının şerefli hali kadınlarının vakarı ile ve geleceği büyük fikirlerle dolu olan Türk kadınlarına tam bir müsavat ve hak verildikten sonra yeni Türkiye'nin içtimai iktisadî fikri hayatı yeni bir kudret ve hız alacağından şüphemiz yoktur. Bu gün Türk kadını bir çok zamanlar mevzuumuz olan (asker olabilmek) meselesini bütün varlığı ile cephe gerisinde ve ilerisinde bağarmaya çalışacağından şüphe etmemeliyiz Türk kadınının eriştiği bu tekâmül her halde bir çok Avrupa devletlerinin kadınlarına nasip olmamıştır. Biz ilk medeniyeti yaran Türk milletinin geçmişi kadar parlak geleceği olduğuna inanıyoruz. Ne mutlu bizdeki Türk kadınının lâyık olduğu hakkı veren zekalara sahibiz ne mutlu bizdeki bütün dünyanın taktir ve hayretle bahis ettiği büyük şahsiyetlerimiz vardır. Eğer o büyük şahsiyetler daha önce yetişmiş olsalardı bu günkü Türk kadını onbeş yıl zarfında değil o görüşü kudret dolu büyüklerin o zaman verecekleri kararlar bu günkü hukukî müsavata erişmiş olacaktırlar.

Saygı Değer Dinleyicilerim!

Kadınlık namına bir iki fikir verebildimse ve sizlerde hatalarımı hoş gördünüzse sevinç duyacağımı söylerken ilâve ederim ki Türk kadını her millet kadınından daha tedakâr ve daha kıymetli bir ana olduğu için saygıya ve güzellikleri kendisinde topladığı içid önünde eyilmeğe ve her sahada bütün gayretile çalıştığı ve verimli olduğu için taktire değer.

—Bitti—

Hayrünnisa

Vesikalar — 2

2. Rebiulevvel 1256 Tarihli Emri Alî Surettir.

Meclisi Köycez Kazasına ve meclisi mezkûr Müftüsü Zitilmecdeye ve Mahsalı Yakup Zitmecdeye ve sair azayı meclise

C Aker

Evkafı hümayun hazinesinden mazbut evkaftan cennetmekân Mihmimah valide sultan tabe serahanın vakfı şerifi müstekillâtından menteşe sancağında vaki 29 kıta çiftlikât malmulmiktâr icarei müeccele ile uhdesinde iken mukaddemce feshi icarı birle bedele raptolunarak beher sene olveçhile uhdelerine ihale olunmakta ise de bu defa vazîu tesis olunan tanzimatı hayriyye usulü muhasin şumulu iktizasınca çiftlikat mezkûre senki mazhari mumailayh sen marifetinle idare olunacağına mebni cümlesi haip ve hasir kalacaklarından bahsile çiftlikâtı mezkûreden Köycez kazasında olan 12 kıta çiftlikat bilifraz irade kılndığı miktârı muaccele ve icarei müeccele takdirile bilicareteyin uhdelerine icarı hususuna müsaadei seniyyem erzan kılınması hususu hasan çavuş zâdelerden seyid Ebubekir ve Osman ve kerimeleri Fatma ve Rukiye ve Nefise hanımların divanı hümayunuma takdim eyledikleri bir kıta arzuhallarımda istida ve istirham olunmuş olmaksın naşı keyfiyyet kuyudu ledelteteb bu evkafı hümayunu feyzi şahanem hazinesi celilesi tarafından mazbut idare olunmakta olan evkafı şerifeden merhum ve mağfurleha Mihrişah valide sultan tabe serahanın vakfı şerifi müstekillâtından menteşe sancağında kain 29 adet çiftlikât vesair emlakî malumenin bermucibi defter müfredat derunlarında mevcut demirbaş hayvanat ve hububat ve sair alât ve edevatlarının muhafazasına dikkat ve sıyanet vakfı şerif farızasının icrasına riayet olınmak şartıyla bedeli muaccele senevi takdir olunmuş olan 17000 kuruş bedel icar ile Hasan çavuş zâdelerden seyid Ebubekir ve Osman ve Ahmed ile kerimeleri Fatma ve Rukiye hatunlara icareteyin suretiyle isticar olunmuş ve müstecirini mumailayhin dahi şurutu meşruhaya riayet edemiyerek çiftlikât emlakî mezkûrede mevcut olan demirbaş hayvanat ve alâtı sairinin noksan ve telefâtı zuhuruna mebni çiftlikât ve emlakî mezkûre uhdelerinden feshi icar olarak tarafı vakfı şeriften zabtile bermucibi defter olan demirbaş hayvanat ve saireden badehu birisi zayı olur ise kendi malından tazmin ve ipka olunmak şartile 251 senesine mahsuben maa zam 40000 kuruş bedel ile sahibi arzuhal mumailayh Ebubekire ihale kılınmış olup çanak muahharen çiftlikâtı mezkûrenin tahammülü cihetile maa zam deruhdesine istablı amirem müdürlüğü payesini haziz davaslı Osman zidi ülevâ talip olarak nefan ilvakıf mumailayh Ebubekir uhdesinden sarf ve tahvil ile 252 senesinden 57 senesine değin malumûlmiktâr bedelât ile biraderi Osman mennelkadim hanedan ve kasirulayal olarak sayei şahanede guraba ve mesakini it'am ve fu-

kara ve bikesan ikramile meluf ve medarı taayyüş ve hanedanlıkları buna münhasır ve mevkuf olup bilvucuh bulunan çiftlikâtı mezkûre ile icareteyin ile müddeti medide pederleri ve hanedanlarının uhdelerinde olarak iskân eyledikleri haneleri dahi çiftlikâtı mezkûre derununda olup bilvucuh şayanı merhamet bulunmuş olduklarından bahisle çiftlikâtı mezkûrenin bedelâtını mumailayh davaslı Osman zide ülevâ tarafından ne vechile taahhüt kılınmış ise mumailayh Bekir tarafınan dahi olveçhile taahhüt ve tediye kılınmak şartile mumailayhe ihalesi hususu Aydın eyaleti müşiri sabık vezirim Yakup paşa iclâle tarafından vaki olan inhaya mebni çiftlikâtı mezmumailayh Osman zide ülevâ uhdesinden dahi sarf ve tahvil ile 260 senesinden itibaren 57 senesine değin malumûlmiktâr bedeli üzerine 6 senelik birden mumailayh Bekire ba iradei seniyye deruhte ve ihale olunmuş olduğu küyudattan nümayan olmuş ve bitevfikittala müesses olan tanzimatı hayriyye usulü mehasinşumulu icrayı lâzimesince çiftlikât ve emlakî merkume maliyye hazinesi tarafından toptan idare ve rüiyyet olunmak üzere tanzimi derdest bulunmuş ise de sahibi arzuhal mumailayh ile müteallikatının taayyüşleri çiftlikâtı mezkûre derununda olarak bütün bütün açıkta kalacakları mumailayh Hacı Bekir ile sair erbabı vukuftan bittahkik vaki olan takrir ve ifadelerinde hakikat keyfiyyeti biletraf anlaşılmış ve bermucibi istida çiftlikâtı mezkûreden Köycez kazasında vaki malumûlesami 12 kıta çiftlikât bilifraz derunlarında bulunan demirbaş hayvanat ve hububat ve edevat ve sairenin gerçi bir danesi zayı olursa kendi malından tazmin ve ifa eylemek şartile muaccele ve müeccele lâyika takdirile bilicareteyin mumailayhe canibi nazarete celb olunarak hususu mezburun iktizayı kesiresi bilistintak ledilmüzakere berminvali muharrer çiftlikâtı mezkûreden Köycez kazasında olan 12 kıta çiftlikâtın bilifraz hazinesi evkafı hümayunuma 25000 kuruş muaccele ve işbu 256 senesi muharremi guresinden itibaren senevi 60000 kuruş icarei müeccele vermek üzere bilicareteyin uhdesine icra olunduğu surette cümleten çırağ hanedanlarının sayei şevketvayei mülükânemde ezserinev ihyalarını müeddi olacağına beyan ve istirham etmiş ve bu suretle tesviyyei bilvucuh enfah ve münasip görünmüş isede mutlaka emir ve iradei seniyyeme mütevakkıf mevaddan bulunmuş olmakla berveçhi mukarrer tanzimi muvafık iradei şahanem olur ise macibince meblâğı muaccele mezkûr hazinesi evkafı hümayunuma badetteslim evkaf muhasebesine kaydile icabına göre lâzım gelen temessükü ve ifadei hali mutazammın emri şerifin istar ve vakfı mü-

şarülnileyhaya ve evkafı hümayunum dahi defterlerine ve sair iktiza eden mahallere ilmühaberleri itasile tanzimi hususunun eazamı ricali devleti aliyyemde halen evkafı hümayunum nazırı esseeid Mehmed şevki dame ülve tarafıdan ba takrir ledelarz inha ve istizan olunduğu veçhile zikrolunan çiftliklerin mezkürülmiktar icarei muaccele ve müeccele ile bilifraz mumaileyh uhdesine icar ve ihalesile iktizasının icrası hususuna iradei seniyyem müteallık olarak olveçhile meblâğı muaccele mezkür evkafı hümayvnum hazinesine badetteslim keyfiyyet muhasebei merkumeye kayıt ve imlâ ve lâzım gelen temessükü ve mahalli mezkureye ilmühaberleri tahrir ve ita ettirilmiş olmakla ifadei hali mutazammın işbu emri alışanım ıstar ve ir-

sal olunmuştur. İmdi vusulünde keyfiyyeti iradei seniyyei şahanem mentuk emri münifimden malumin oldukça mucip ve muktazazı emri şerifime imtisal ve mutavaat eylesin. Ve sizki kadı ve müftü vesair azayı meclis mumaileyhim siz dahi emri şerifimle amel ve hareket eylemeniz babında fermanı alışanım sadır olmuştur.

(İşbu emri ali suretl aslına mutabık olup Aydın evkaf müdüriyetinin 6282 numaralı ve 5 teşrini sani 328 tarihli derkenarile vuku bulan talebi resmi üzerine ihraç kılınarak muhassebatı umumiyeye müdüriyyetine ita kılınmıştır.

26/ kânunevvel/ 328)

Mührü resmî

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Ankara	Ülkü	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Denizli	İnanç	"
Elâziz	Altan	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	"
Gireson	Aksu	"
Isparta	Ün	"
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Konya	Konya	Aylık
Manisa	Gediz	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Niksar	Ülker	"
Trabzon	İnan	"
Samsun	19 Mayıs	"
Sinop	Dıranaz	"
Sivas	Orta Yayla	"
Yozgat	Bozak	15 günde bir

ABONE:

Yıllığı: 125 Kş.

İmtiyaz sahibi ve yazı işleri Direktörü:

Cavit AKER

BASILDIĞI YER: HALK BASIMEVİ, MUĞLA

Gelecek Sayıda:
Muğla Büyüklüğü:
İBRAHİM ŞAHİDİ.

10 Kuruş.

MAHMUT ŞAKİROĞLU'DAN
ALINDI